

TOIMENPIDEALOITE 36/2004 vp

Kansallinen mielenterveysohjelma

Eduskunnalle

Mielenterveyden ongelmat ovat suomalainen kansantauti. Kyseessä ei ole uusi ongelma: kolmekymmentä vuotta sitten Kela arvioi, että kolme prosenttia väestöstä tarvitsee psykoterapiaa. Viime vuosikymmeninä psyykinen oireilu on lisääntynyt. Tilastot kertovat ongelman laajuudesta ja sen korkeista kustannuksista. Alle 55-vuotiaista ennenaikaiselle eläkkeelle siirtyvistä puolet jäi eläkkeelle mielenterveyssyistä. Vuonna 2002 korvattiin mielenterveyssyistä 3,5 miljoonaa sairauslomapäivää, ja vuosikulut Kelalle ja työnantajille olivat 127 miljoonaa euroa. Viime vuonna Kela käytti psyykenlääkkeiden korvauksiin 154 miljoonaa euroa. Näiden kustannusten lisäksi mielenterveyden ongelmat aiheuttavat lukuisia muita sosiaaliturvan menoja. Nykyisin työelämässä ja arjessa selviäminen vaatii aiempaa enemmän psyykkisiä voimavaroja. Mielenterveysongelmista kärsivät keskeyttävät opintonsa, jäävät työelämän ulkopuolelle ja putoavat sosiaaliturvan varaan helpommin kuin ennen.

Mielenterveyden häiriöt osataan nykyisin tunnistaa entistä paremmin. Aikaisemmin tilastoissa näkymättömäksi jäänyt vaiva on muuttunut näkyväksi. Kuitenkin hoidon, varsinkin oireiden kannalta oikeanlaisen hoidon, saaminen on edelleen liian vaikeaa. Lisäksi mielenterveyshoidossa ja sen saatavuudessa on suuria alueellisia eroja. Suurin syy hoidon heikkoon saatavuuteen on se, että mielenterveyden hoito- ja kuntoutusjärjestelmät ovat jo kauan olleet tarpeeseen nähden aliresursoituja.

Viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana mielenterveyspalveluita on uudistettu moneen otteeseen. Perustavin muutos oli 1990-luvun alussa tapahtunut psykiatristen sairaaloiden alasajo ja avohoitoon siirtyminen. Lama esti riittävien resurssien osoittamisen avohoidolle, ja talouden kohennuttua resurssivaje jäi paikkaamatta. Mielenterveyshoidon kenttä toimii vajain resurssein ja kärsii edelleen laman seurauksista. Erilaisilla toimenpiteillä on pyritty lisäämään aliresursoidun alan tehokkuutta. Viimeaikaisin suuri muutos ovat tämän vuoden alusta käyttöön otetut uudet säännöt psykoterapiakuntoutuksen korvauksista, joilla pyrittiin selkiyttämään vastuunjakoä julkisen terveydenhuollon ja Kelan välillä.

Viime vuosina tehtyjen muutosten suurin ongelma on se, että ne ovat olleet luonteeltaan reagoivia. Niillä on pyritty korjaamaan järjestelmän yksittäisiä ongelmia sen sijaan, että mielenterveyden huollon järjestelmää olisi tarkasteltu kokonaisuutena. Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltiin vuosina 2001—2002 somaattiseen terveydenhuoltoon kohdistuva kansallinen terveysohjelma. Tämän ohjelman myötä tehty terveydenhuollon kokonaistarkastelu on johtamassa perustaviin uudistustoimenpiteisiin terveydenhuollossa ja tulee parantamaan monin tavoin potilaiden asemaa mm. nopeuttamalla hoitoon pääsyä. Kansallisessa terveysohjelmassa ei kuitenkaan perehdytty mielenterveyden hoitoon, eikä hoitotakuu käytännössä ulotu mielenterveysongelmista kärsiviin. Samankaltainen laaja-alainen tarkastelu tulee nyt ulottaa myös mielenterveyden ongelmien hoitoon. On tarkasteltava koko mie-

lenterveyshoidon kenttää ja selvitettävä, miten kaikki mielenterveysongelmista kärsivät saisivat tarvitsemansa hoidon.

Ajatus kansallisen mielenterveysohjelman valmistelemisesta ei ole uusi. Psykologiliitto on useasti esittänyt ohjelman tekemistä. Viimeksi ajatuksen nosti esiin sosiaali- ja terveysministeriössä työryhmää vetänyt lääkintäneuvos Sakari Lankinen. Siksi pidämme tärkeänä, että hallitus

tarttuu toimeen ja käynnistää laajan ja kokonaisvaltaisen hankkeen mielenterveyden hoidon laadun ja saatavuuden kehittämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansallisen mielenterveysohjelman laatimiseksi.

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 2004

Kirsi Ojansuu /vihr
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Seppo Lahtela /kesk
Jouko Skinnari /sd
Suvi-Anne Siimes /vas
Seppo Särkiniemi /kesk
Jukka Roos /sd
Sari Sarkomaa /kok
Eero Heinäluoma /sd
Rauno Kettunen /kesk
Jutta Urpilainen /sd
Tuomo Hänninen /kesk
Esko Ahonen /kesk
Säde Tahvanainen /sd
Matti Kangas /vas
Bjarne Kallis /kd
Anneli Kiljunen /sd
Aila Paloniemi /kesk
Jyrki Katainen /kok
Jyri Häkämies /kok
Jari Vilén /kok
Marjukka Karttunen /kok
Martin Saarikangas /kok
Petri Neittaanmäki /kesk
Tuija Nurmi /kok
Erkki Pulliainen /vihr
Ulla Anttila /vihr
Arja Alho /sd
Annika Lapintie /vas
Veijo Puhjo /vas
Minna Sirnö /vas
Ilkka Taipale /sd
Hannu Hoskonen /kesk
Pertti Salovaara /kesk

Leena Rauhala /kd
Klaus Pentti /kesk
Lyly Rajala /kok
Jari Koskinen /kok
Pekka Nousiainen /kesk
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Antti Rantakangas /kesk
Tony Halme /ps
Pekka Kuosmanen /kok
Timo Soini /ps
Mikko Kuoppa /vas
Janina Andersson /vihr
Reijo Kallio /sd
Jukka Gustafsson /sd
Anni Sinnemäki /vihr
Osmo Soininvaara /vihr
Arto Satonen /kok
Pekka Vilkuna /kesk
Susanna Huovinen /sd
Matti Väistö /kesk
Kari Uotila /vas
Sari Essayah /kd
Heidi Hautala /vihr
Kalevi Lamminen /kok
Eero Reijonen /kesk
Markus Mustajärvi /vas
Jaana Ylä-Mononen /kesk
Matti Saarinen /sd
Irina Krohn /vihr
Tuula Väätäinen /sd
Raija Vahasalo /kok
Unto Valpas /vas
Marja Tiura /kok

Mikaela Nylander /r
Juha Rehula /kesk
Tapani Tölli /kesk
Tuija Brax /vihr
Jyrki Kasvi /vihr
Jaakko Laakso /vas
Esko-Juhani Tennilä /vas
Jere Lahti /kok
Pertti Hemmilä /kok
Eero Akaan-Penttilä /kok
Paula Risikko /kok
Mari Kiviniemi /kesk
Susanna Haapoja /kesk
Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Pia Viitanen /sd
Tarja Cronberg /vihr
Satu Hassi /vihr
Päivi Räsänen /kd
Esko Kurvinen /kok

Miapetra Kumpula /sd
Erkki Virtanen /vas
Martti Korhonen /vas
Marjaana Koskinen /sd
Heli Paasio /sd
Matti Kauppila /vas
Mika Lintilä /kesk
Jan Vapaavuori /kok
Eero Lankia /kesk
Hanna-Leena Hemming /kok
Simo Rundgren /kesk
Esa Lahtela /sd
Anne Huotari /vas
Kimmo Kiljunen /sd
Esko Kiviranta /kesk
Minna Lintonen /sd
Mikko Immonen /vas
Outi Ojala /vas
Rosa Meriläinen /vihr